

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ:
ВИКЛИКИ, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ВІДКРИТОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
ОНЛАЙН-ФОРУМУ

Київ, 27 жовтня 2022 року

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Національний центр «Мала академія наук України»
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Інститут обдарованої дитини НАПН України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
Льотна академія Національного авіаційного університету
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Криворізький природничо-науковий ліцей
Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
Комунальний заклад «Рішельєвський науковий ліцей»
Херсонський політехнічний фаховий коледж
Державного університету «Одеська політехніка»
Кафедра професійної та вищої освіти
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Факультет іноземних мов Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ВІДКРИТОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ОНЛАЙН-ФОРУМУ
(КИЇВ, 27 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ)**

Київ
Національний центр
«Мала академія наук України»
2022

Рецензенти:

С. О. Довгий — президент Малої академії наук України, академік НАН України, академік НАПН України, доктор фізико-математичних наук, професор, м. Київ;

О. Є. Стрижак — заступник директора з наукової роботи Національного центру «Мала академія наук України», доктор технічних наук, доцент, м. Київ;

Г. В. Єльникова — голова ради громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професорка Української інженерно-педагогічної академії, докторка педагогічних наук, м. Харків

*Рекомендовано Вченою радою
Національного центру «Мала академія наук України»
(протокол №10 від 24 листопада 2022 р.)*

I-66 **Інноваційні** трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів IV Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовт. 2022 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. — Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2022. — 588 с.
ISBN 978-617-7945-04-7

Матеріали збірника репрезентують тези доповідей учасників IV Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії», які присвячені осмисленню теоретичних і методичних принципів забезпечення результативної діяльності закладів освіти; проблем цифровізації освіти, шляхів та засобів формування ефективного віртуального простору для розв'язання актуальних освітніх проблем; питань трансдисциплінарних напрямів наукового мислення; векторів особистісного і професійного розвитку педагога, наукового потенціалу та перспектив впровадження STEM-освіти тощо. Тези доповідей зорієнтовано на узагальнення, систематизацію теоретичних положень, а також на впровадження їх в освітню практику, на використання інноваційних концепцій, застосування експериментальних розробок у процесі наукової та освітньої діяльності.

Матеріали форуму адресовано науковцям, учителям, здобувачам наукових ступенів, студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами сучасної освіти в аспекті формування оптимальних умов для успішної самореалізації.

УДК [37.013:371.2]:001(082)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ДОВГИЙ Станіслав Олексійович — голова Форуму, президент Малої академії наук України, академік НАН України, академік НАПН України, доктор фізико-математичних наук, професор, м. Київ;

ЛІСОВИЙ Оксен Васильович — голова оргкомітету Форуму, директор Національного центру «Мала академія наук України», кандидат філософських наук, доцент, лауреат Державної премії України в галузі освіти, м. Київ;

СТРИЖАК Олександр Євгенійович — науковий консультант Форуму, заступник директора з наукової роботи Національного центру «Мала академія наук України», доктор технічних наук, старший науковий співробітник, лауреат Державної премії України в галузі освіти, заслужений діяч науки і техніки України, м. Київ;

ЗАПОРОЖЧЕНКО Олександр Вікторович — співголова Форуму, проректор з науково-педагогічної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, кандидат технічних наук, м. Одеса;

КОЛЕБОШИН Валерій Якович — співголова Форуму, директор Комунального закладу «Рішельєвський ліцей», учитель фізики, кандидат фізико-математичних наук, доцент, учитель-методист, заслужений вчитель України, м. Одеса;

ВІТВИЦЬКИЙ Сергій Сергійович — ректор Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, полковник поліції, м. Кропивницький;

ГАЛЬЧЕНКО Максим Сергійович — директор Інституту обдарованої дитини НАПН України, доктор філософських наук, лауреат Державної премії України в галузі освіти, м. Київ;

ГОЛЯД Ірина Семенівна — завідувачка кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидатка педагогічних наук, доцентка, м. Київ;

ДЕМ'ЯНЕНКО Валентина Борисівна — кандидатка педагогічних наук, завідувачка відділу інформаційно-дидактичного моделювання Національного центру «Мала академія наук України», м. Київ;

ЕЛЬНИКОВА Галина Василівна — професорка кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, голова ради громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», докторка педагогічних наук, професорка, м. Харків;

ЖУК Михайло Васильович — доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти Комунального закладу «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат філософських наук, доцент, м. Суми;

ІВАШЕВ Євгеній Володимирович — заступник директора з навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат юридичних наук, доцент, м. Біла Церква;

КОТЕНКО Тетяна Миколаївна — голова громадської організації «Стратегія майбутнього», експертка Українського фонду стартапів, тренерка з бізнес-консалтингу та фандрейзингу, підприємця, м. Кропивницький;

КУЗЬМЕНКО Ольга Степанівна — радниця з гендерних питань Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка педагогічних наук, професорка, м. Кропивницький;

ЛОЗОВА Оксана Володимирівна — завідувачка сектору науково-методичного забезпечення STEM-освіти відділу STEM-освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ;

ЛУК'ЯНОВА Лариса Борисівна — директорка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, членкиня-кореспондентка НАПН України, заслужена діячка науки і техніки України, м. Київ;

НАЗИМКО Єгор Сергійович — перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, майор поліції, м. Кропивницький;

ПІНЧУК Ольга Павлівна — заступниця директора з науково-експериментальної роботи Інституту цифровізації освіти НАПН України, кандидатка педагогічних наук, старша наукова співробітниця, м. Київ;

САВЧЕНКО Ірина Миколаївна — учена секретарка Національного центру «Мала академія наук України», кандидатка педагогічних наук, старша наукова співробітниця, м. Київ;

СВИРИДЕНКО Денис Борисович — завідувач кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор, м. Київ;

СЕРГЕЄВА Лариса Миколаївна — завідувачка кафедри професійної і вищої освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, професорка кафедри Національної академії педагогічних наук України, докторка педагогічних наук, професорка, м. Київ;

СИДОРЕНКО Вікторія Вікторівна — директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, м. Біла Церква;

СЛИПУХІНА Ірина Андріївна — головна наукова співробітниця відділу створення навчально-тематичних систем знань Національного центру «Мала академія наук України», докторка педагогічних наук, професорка, м. Київ;

СМУЛЬСОН Марина Лазарівна — завідувачка лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, докторка психологічних наук, професорка, академікня НАПН України, м. Київ;

ЧАГОВЕЦЬ Борис Миколайович — заступник директора Криворізького природничо-наукового ліцею, кандидат педагогічних наук, м. Кривий Ріг;

ЧЕРНЕЦЬКИЙ Ігор Станіславович — завідувач відділу створення навчально-тематичних систем знань Національного центру «Мала академія наук України», кандидат педагогічних наук, м. Київ;

ЮДЕНКОВА Олена Петрівна — кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Дніпро.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Національний центр «Мала академія наук України» створив потужну наукову платформу для формування векторів розвитку науково-освітньої парадигми, генерування новітніх ідей, оприлюднення результатів ґрунтовних наукових досліджень, обміну науковим досвідом, науково-практичними досягненнями, що підтверджує IV Всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії».

Форум засвідчує сформованість наукових традицій, що виявляється у незмінній зацікавленості вітчизняного наукового товариства сучасними трансформаційними процесами у сфері освіти і науки, в пошуках інноваційних рішень для освітнього процесу, у створенні широкого кола однодумців, які досліджують, систематизують та втілюють освітні інновації. З упевненістю можна констатувати той факт, що цей захід став визначною науковою подією і згуртував науковців, які щорічно долучаються до участі в наукових заходах Малої академії наук України, а кількість учасників повсякчас істотно збільшується.

Організаційно-наукову підтримку цього річного форуму забезпечила 21 установа-співорганізатор, що посприяло формуванню міцного наукового фундаменту в осмисленні проблем сучасної освіти, яка зіткнулася із серйозними викликами часу, напрацюванню концептуальних підходів до оцінки стану освітнього процесу, а також окресленню зримих контурів науково-освітнього простору, завдяки чому відбувається масштабне поширення продуктивних ідей, нововведень, винаходів.

Тематичні обрії форуму визначаються висвітленням широкого спектра актуальних проблем, з-поміж яких варто виокремити проблеми трансдисциплінарності в науковій освіті, цифровізації освіти, цифрових платформ для дистанційного навчання, віртуального освітнього простору, адаптивних систем в освіті, STEM-освіти, професійного розвитку, особливостей організації навчального процесу тощо. Визначені напрями роботи створюють передумови для усебічного ґрунтовного розгляду інноваційних перетворень у сучасній освіті.

Наукова команда Малої академії наук України і надалі докладатиме зусиль для успішного й ефективного функціонування наукового простору в межах форуму «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії». Бажаю всім учасникам заходу творчих успіхів, професійних здобутків і продуктивного наукового спілкування!

*З повагою
С. О. Довгий,
президент Малої академії наук України,
академік НАН України,
академік НАПН України,
доктор фізико-математичних наук,
професор*

ЗМІСТ

Наукова панель 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	25
ДІДЕНКО Н. Г. Мультипарадигмальність наукових досліджень у публічному управлінні	26
ІЛІЙЧУК Л. В. Прозорість та інформаційна відкритість сучасного університету в контексті забезпечення якості вищої освіти	29
КАНАЄВА Г. С. Сучасні проблеми і тенденції розвитку ефективної діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану	32
ЛОТИШ Н. Г., КРАВЧЕНКО Т. Ю., ПАПІНКО Р. М. Особливості змішаної форми дистанційного навчання у медичному вузі у воєнний час	35
МОЗГОВА С. В. Диджитал-етикет як основа комфортного дистанційного навчання під час воєнного стану	38
НАРОВЛЯНСЬКИЙ О. Д. Шляхи забезпечення ефективності діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану	41
Наукова панель 2 ОСОБИСТІСНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	45
БІЛОУС О. В. Освітній простір — базове середовище розвитку людини	46
БУРЛАКА О. О. Контрольне оцінювання предметних і ключових компетентностей на уроках української мови та літератури як важливий чинник особистісної самореалізації як учня, так і учителя	48

ВЕЛИЧКО К. О. Теоретичне підґрунтя ритму у розвитку особистості підлітка	51
ВІТЕНКО І. М., КУЧЕР Л. А. Інноваційний освітній експеримент регіонального рівня на тему «ЕКО-школа» як платформа для формування екологічно безпечного здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах освіти Тернопільської області	53
ВОЛКОВА Н. В. Моделювання процесу формування професіоналізму у майбутнього інженера-педагога у галузі харчових технологій в умовах університету	57
ГЕРУН М. І. Організація науково-дослідницької діяльності ліцеїстів у процесі вивчення математики	60
ГРИЦЕВИЧ Ю. В. Розвиток підприємливості та фінансової грамотності здобувачів освіти на заняттях із української мови	63
ДЯДЮРА О. А. Невербальна техніка вчителя як необхідна умова успішного викладення навчального матеріалу	66
ЄРМАКОВА О. П. Формування ключових компетентностей на уроках словесності	69
ЖУРБА Л. В. Від пізнання до активної життєвої позиції: проблемні задачі на уроках новітньої історії	73
КІЙКО Н. О. Стимулювання психологічної та творчої активності на прикладі використання методу мозкової атаки	77
КОНДРАШОВ М. М. Управлінський ресурс педагогічного дизайну в самореалізації особистого потенціалу вчителя	80

відповідностей; д) дослідження взаємного розташування фігур; е) знаходження геометричних місць точок тощо.

Науково-дослідницька діяльність допомагає учням повірити у власні сили, спонукає самостійно здобувати знання, вчить порівнювати, зіставляти, давати оцінку суспільним і культурним явищам та процесам, спостерігати і робити висновки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко С., Шубіна Т. Проект «Математика — наука прикладна». *Математика*. 2008. № 7. С. 1–3.
2. Метод проектів на уроках математики / упоряд. Л. К. Гладій. Харків : Ранок, 2012. 160 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Волков Н. Д. Розвиток дослідницьких здібностей учнів. Удосконалення навчально-виховної роботи з математики в школі. Київ : Рад. школа, 1979. 376 с.

■ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМЛИВОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Юрій Васильович Грицевич,

старший викладач

кафедри історії та культури української мови

Волинського національного університету імені Лесі Українки,

кандидат філологічних наук,

м. Луцьк

grytsevych.yurii@vnu.edu.ua

Компетентнісна парадигма сучасної освіти, сутність якої дуже влучно характеризує латинська сентенція *Non scholae sed vitae discimus*, виголошена Сенекою, є основою Нової української школи. Відповідно до вимог Державного стандарту базової

середньої освіти [1] (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898) однією з чотирьох наскрізних ліній, які пронизують всі освітні галузі, стала підприємливість і фінансова грамотність здобувачів. Указана змістова лінія корелює з такою ключовою компетентністю, як вільне володіння державною мовою, для формування якої найбільший потенціал мають, звісно ж, уроки української мови. Здобувачі, безперечно, повинні вміти грамотно й зрозуміло презентувати власні ідеї; використовувати різноманітні комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, ідей для вирішення проблемних ситуацій; описувати державною мовою власні вміння для кар'єрних ініціатив; оволодіти основами фінансового діловодства тощо [1].

Розвиток різних складових підприємливості та фінансової грамотності на уроках української мови стимулюватимуть завдання такого типу:

1. Дискусія на теми економічного характеру; написання есе: *Великі гроші не можна заробити чесною працею. Дорожче — означає краще?*

2. «Народ скаже, як два зв'яже». Пригадайте якомога більше прислів'їв, у яких використовуються лексеми «гроші; грошовий знак».

3. Увідповідніть правило вживання двокрапки та речення, в якому її потрібно поставити згідно з правилом (розділові знаки пропущено):

1. Двокрапка після узагальнюючого слова	А) Літописні свідчення донесли до нас назви грошей куна, ногата, резана, вевериця, аж поки всі ті знаки не акумулювалися в єдиному грошово-розрахунковому понятті — гривня (З підручника) [2]
2. Двокрапка в складному безсполучниковому реченні	Б) Перша редакція «Руської правди» містила також такі правила надання кредиту торгівцеві, який ненавмисно втратив товар, взятий у кредит, за потреби міг отримати відстрочку платежу (З підручника) [2]

4. Фразеологічна скарбниця. Розділіть фразеологізми на дві групи за семантикою.

Дешевий	Дорогий
Не по кишені	
В ціні	
На вагу золота	
Копійка ціна	
Ціни нема	
Зідрати сім шкур	
Хоч по сім за цибулю	
У базарний день красна ціна п'ятак	

Запропоновані форми роботи дають можливість здобувачам грамотно застосовувати доцільні мовні засоби в життєвих ситуаціях, формують різноманітні складові підприємливості, розвивають критичне мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 10.10.2022).

2. Електронні підручники та посібники курсу «Фінансова грамотність». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pid-ruchniki/elektronni-pidruchniki/elektronni-pidruchniki-ta-posibniki-kursu-finansova-gramotnist> (дата звернення: 10.10.2022).